

Студент 4 курсу
факультету економічної інформатики ХНЕУ

БАЗОВІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Анотація. Розглянуто сучасний стан ринку туристичних послуг в Україні та визначено основні напрями статистичного дослідження. Також розглянуто основні напрями розвитку туризму та ієрархічну систему показників-індикаторів для його вивчення.

Аннотация. Рассмотрено современное состояние рынка туристических услуг в Украине и определены основные направления статистического исследования. Также рассмотрены основные направления развития туризма и иерархическая система показателей-индикаторов для его изучения.

Annotation. The article considers the current state of tourism in Ukraine and determines the main directions of statistical research. It also covers the key areas of tourism and hierarchical system of indexes-indicators for its investigation.

Ключові слова: туристична індустрія, чинники розвитку, сучасні тенденції, оцінні показники, індикатори розвитку, туристична політика.

Однією з найбільш диференційованих галузей економіки будь-якої країни, що водночас забезпечує міжнародне пізнання, виступає суттєвим "донором" валютних доходів держави та є практично найвигіднішою формою експорту, оскільки вилучає фінансові ресурси інших держав без сплати митних платежів, є туризм. Особливістю його розвитку, на відміну від більшості галузей економіки, є можливість використання лише окремих видів відновлювальних природних ресурсів і суттєве обмеження використання інших. Така специфіка забезпечує цій галузі високий розвиток у сучасній економіці та перспективу подальшого визнання в майбутньому.

Туризм в Україні – це ключова галузь економічної системи держави, розвиток якої повинен забезпечити відкритість вітчизняної економіки та курс на євроінтеграцію держави.

Політика України на ринку міжнародного туризму базується на активній маркетинговій стратегії, спрямованій на стимулювання іноземного туризму шляхом створення позитивного туристичного іміджу України як країни безпечної та комфортної перебування. З цією метою вводиться спрощення візових формальностей, розбудовується індустрія туризму та підвищується відповідно до європейських стандартів якість обслуговування. Активізація діяльності туристичної сфери забезпечується наявністю розвиненої індустрії туризму, створенням ринку туристичних послуг, підготовкою для галузі кваліфікованих кадрів [1].

Туристичний ринок України перебуває на стадії інтенсивного розвитку. Державну туристичну політику на ринках міжнародного та внутрішнього туризму впроваджує Державне агентство з туризму та курортів України шляхом координації інтересів державних і місцевих органів влади, некомерційних організацій та комерційних суб'єктів ринку [2].

Стан ринку туристичних послуг еквівалентний стану економіки та визначається соціально-економічними й політичними процесами, що відбуваються в країні, відтворюючи перебіг реформування суспільного життя. Україна належить до країн, де туризм як активний спосіб проведення дозвілля заохочувався державою, пропагувався та стимулювався шляхом соціалізації туристичних послуг і тому був сприйнятий більшістю населення як складова способу життя. Поліпшення рівня та умов життя населення спонукає до включення туризму у споживчу суспільну модель, стимулюючи попит і формуючи ринок туристичних послуг.

Головною метою статистичної оцінки ринку туристичних послуг є обстеження явищ, як обмежених ринками відпочинку, так і тих, що охоплюють світовий ринок подорожей у взаємозв'язку різних характеристик туризму, як для самостійного аналізу діяльності в цій галузі, так і для використання в якості джерела даних для розробки пов'язаних із туризмом показників платіжного балансу та подальшого включення в систему національних рахунків.

Необхідність статистичного вивчення туризму обумовлена потребою в отриманні об'єктивної та достовірної інформації про стан і розвиток туристської галузі та оцінки її внеску в загальну величину валового внутрішнього продукту, а також вивчення оцінки туристичних потоків, навантаження на туристичну інфраструктуру, задоволення туристського попиту і відповідності споживчих очікувань пропозиціям на ринку туристських послуг.

Основними завданнями статистики туризму є організація статистичного спостереження за потоками туристів, місцями їх розміщення, характеристиками поїздок, оптовою та роздрібною торгівлею, транспортом, будівництвом, зайнятістю, фінансовим посередництвом, доходами і витратами, пов'язаними з туризмом на основі єдиної наукової методології, яка відповідає міжнародним правилам і стандартам.

Становлення і розвиток туризму як галузі характеризуються системою певних економічних показників, які відображають кількісний обсяг реалізації туристських послуг та їх якісну сторону. Система показників розвитку туризму для країни включає:

- обсяг туристичного потоку;
- середню величину туристичних витрат на добу;
- стан і розвиток матеріально-технічної бази;

показники розвитку міжнародного туризму.

У вітчизняному туризмі сьогодні є чимало позитивного: 1) законодавча база як основа розвитку національного туристичного бізнесу; 2) організаційні засади; 3) система освіти і наукового забезпечення розвитку.

На щоквартальній та річній основі за статистичною формою загальнодержавного статистичного спостереження "Звіт про туристську діяльність" формуються наступні показники, що характеризують діяльність у туристичній галузі:

кількість обслужених відвідувачів туристськими фірмами (за цілями поїздок, видами туризму і видами транспорту);

кількість підприємств, що займаються туристичною діяльністю;

обсяг виконаних робіт і послуг;

кількість обслужених одноденних відвідувачів;

кількість людино-днів перебування.

За даними Всесвітньої ради з туризму та подорожей, загальний внесок індустрії туризму до ВВП країни залишається вагомим та відносно стабільним (рис. 1).

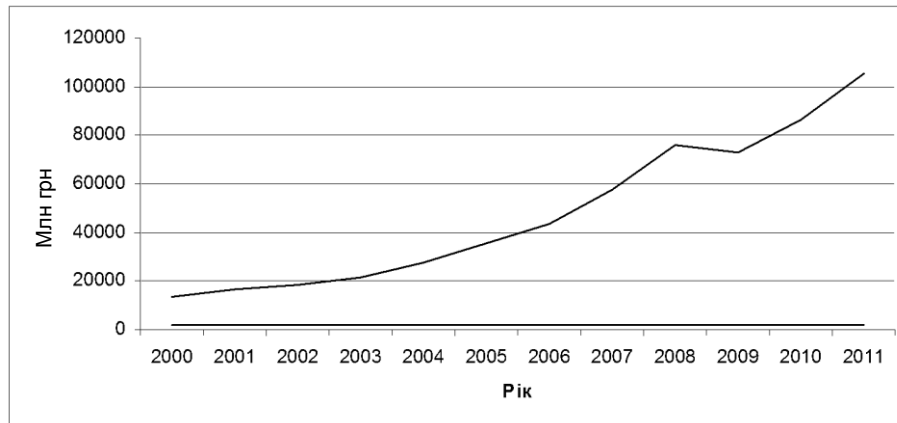

Рис. 1. Загальний внесок індустрії туризму до ВВП країни протягом 2000 – 2011рр. [1]

За даними на 2011 рік, Україна знаходиться на 85-му місці зі 139 країн у рейтингу конкурентоспроможності в секторі туризму і подорожей, який складається раз на два роки Всесвітньою радою з туризму та подорожей. Та, незважаючи на відносно невисокий статус у всесвітньому рейтингу, туристична сфера країни розвивається достатньо активно.

Держава проголошує туризм одним із пріоритетних напрямів розвитку національної культури та економіки і створює сприятливі умови для туристичної діяльності, сприяє розширенню та зміцненню міжнародного співробітництва в галузі туризму [1].

Щоб перетворити Україну на туристичну державу світового рівня, необхідно забезпечити ефективну координацію діяльності різних галузей економіки, від яких залежить якісне надання туристичних послуг. Це транспорт, торгівля, зв'язок, виробництво сувенірів, індустрія розваг, видавничо-рекламна діяльність і т. д. [3].

На основі принципів системного підходу в аналітичній практиці розробляють показники ефективності туристичної діяльності, які повинні відображати рівні отримання результатів. Тому система показників-індикаторів для оцінки розвитку туристичної діяльності, що сформована за певними рівнями, може мати наступний вигляд (рис. 2).

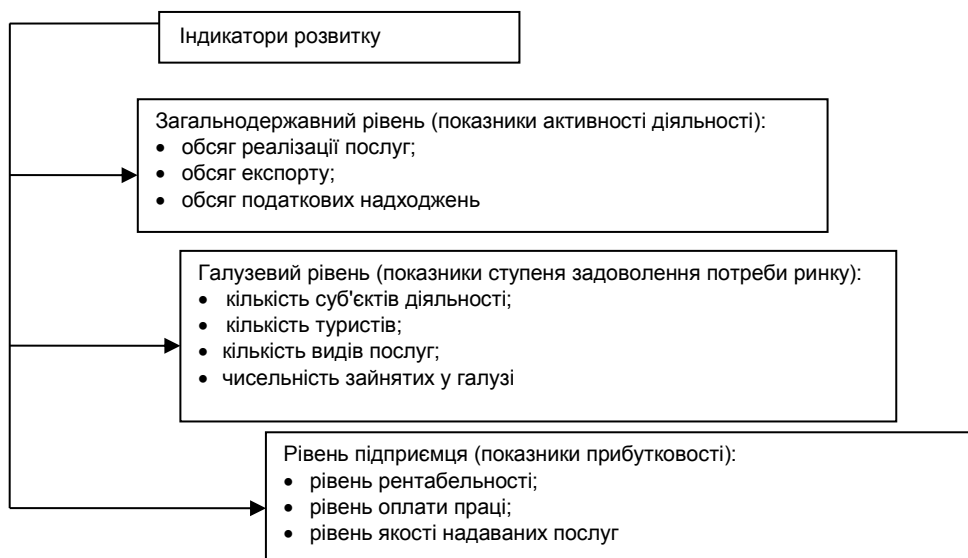

Рис. 2. Ієрархія системи індикаторів розвитку туризму

Тривале домінування внутрішнього туризму за соціалістичної доби обумовило в сучасних умовах різке збільшення попиту на міжнародні подорожі, що позначилося зміною статусу та розширенням частки України на ринку міжнародного туризму. З країни-отримувача з дозованим обсягом обслуговування вона перетворилась на країну-генератора туристичних потоків виїзного туризму [2].

Спираючись на дані Державного комітету статистики України, можна зазначити, що на сьогодні у країні існує певна диспропорція виїзного та в'їзного потоку в структурі міжнародного туризму. У період з 2000 р. до 2007 року в'їзний та виїзний потоки мають тенденцію до поступового збільшення, але у 2008 році тенденція змінилась (рис. 3).

Рис. 3. Динаміка виїзного та в'їзного потоку у структурі міжнародного туризму України за 2000 – 2011 рр., млн осіб [4]

Однак туристський потік – явище нерівномірне. Тому доцільним буде визначення коефіцієнтів нерівномірності туристського потоку (K_H) залежно від мети дослідження різними способами:

$$1) K_H = \frac{D_{\max}}{D_{\min}} \times 100 \% ; 2) K_H = \frac{D_{\max}}{D_{\text{год}}} \times 100 \% ; 3) K_H = \frac{D_{\max}}{D_{\text{см}}} \times 100 \% ,$$

де D_{\max} , D_{\min} – кількість туроднів у місяці максимального і мінімального туристського потоку відповідно, людино-днів;

$D_{\text{год}}$, $D_{\text{см}}$ – річна і середньомісячна кількість туроднів відповідно, людино-днів.

Виходячи з того, що інституційно-організаційна підсистема індустрії туризму країни перебуває у стадії перманентного реформування, на особливу увагу заслуговує визначення послідовності збирання та обробки інформаційного матеріалу щодо визначеного виду діяльності. Це дасть змогу усунути існуючі ускладнення в проведенні послідовної туристичної політики та стимулювати розвиток інвестиційного процесу.

Наук. керівн. Сєрова І. А.

Література: 1. Всесвітня рада з туризму та подорожей [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.wttc.org/>. 2. Любіцева О. О. Методика розробки турів : навч. посібн. / О. О. Любіцева. – К. : Альтапрес, 2003. – 104 с. 3. Проблемы и перспективы развития туризма в странах с переходной экономикой // Материалы международной научно-практической конференции. – Сумы : СГУ, 2000. – 336 с. 4. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>. 5. Про туризм : Закон України № 324/95-ВР від 15.09.1995 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. 6. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) / О. О. Любіцева. – К. : Альтапрес, 2002. – 436 с. 7. Туризм: перспективи та проблеми // Матеріали науково-інформаційного вісника Академії наук вищої освіти України. – Суми : СГУ, 2012. – 184 с.